

Амма Солобуодата төрүттэммитэ 370, Аммаҕа бурдук ыһыллыбыта 350
сылларыгар аналлаах улуустааҕы кэтэхтэн ыытыллар XXII
« Сээркээн Сэһэнньиттэр» краеведческой Ааҕыы

Сулҕаччыга судаарыскайдар сийиэстэрэ

Үлэни толордо: И.И.Константинов-Дэлэгээт Уйбаан
аатынан Сулҕаччы орто оскуолатын саха тылын
уонна литературатын учуутала
Данилова Венера Васильевна

Сулҕаччы 2022

Иһинээбитэ

Кириитэ.....	3с
1 баһа. Сулҕаччыга политической сылынайдар сийиэстэрин туһунан	
1.1. Аммаҕа политической сыылка устуоруйатыттан.....	4с
1.2. Сулҕаччы нэһилиэгэр көскө олоһбут кэргэһии Чернявскайдарга буолбут сийиэс туһунан суруйууну ырытыы.....	5-8с
Түмүк.....	9с
Туһаныллыбыт литература.....	10с
Сыһыары.....	11-13с

Кириитэ

Нуучча демократ, гуманист суруйааччыта В.Г. Короленко 1881-1884сс. Аммаҕа көскө олорбут олоҕун, уус-уран айымньыларын уонна кини Саха сириг, Аммань атын норуоттарга, дойдугарга билиһиннэрбит, сурукка киллэрбит улахан суолталаах өнөтүн сырдатты хайҕаллаах үлэ.

Амма политической сыылкатын историята 1863 сылтан саҕаламмыт. Аммаҕа бастакы «государственной бүрүстүүбүннүк» Измайловскай полк быһыспай офицера Н.А.Григорьев сыылкаҕа кэлбит. Онтон ыла саҕалаан политической сыылынайдар Аммаҕа көскө олохсуйан барбыттар. 1865-1866 сс. Дьокуускай уобалаһыгар сыылкаҕа анаммыт поляктар (1863 сыллаах бастаанна кыттыылаахтара) Аммаҕа 12 киһи кэлбит. Онтон 1872 сыллаахха Аммаҕа Николай Васильевич Васильев көскө утаарыллыбыт. Бу кэнниттэн 1880-1881сс. нуучча революционнай хамсааһынын кыттыылаахтара Аммаҕа ытыллыбыттар. Онон В.Г. Короленко 1881 сыллаахха Аммаҕа сыылкаҕа кэлэригэр политической буруйдааһынна түбэспит ити дьонтон сорохторо бааллара.

Бэйэтин кэмигэр биир уһулуччу өйдөөх, сайдыылаах В.Г.Короленко тапталлаах Аммабытын ааттаһыт дьонтон биирдэстэрэ буоларынан киэн туттабыт, кэриэстиибит. Кини Аммаҕа олорбут 3 сылын олоҕун саамай чэбдик кэрдиһэ буоларын бэлиэтээбитэ да элбэҕи этэр. Онон бу үлэбэр В.Г.Короленко Сулҕаччыга 1884 сыллаахха буолбут «Съезд у Чернявских» диэн ааттаммыт түмсүүгэ кыттыбытын туһунан, нэһилиэк ааспыт историятын биир ситэ кэпсэнэ илик страницата буоларын суолталаан, сырдатарга холоннум.

Үлэ тоҕооһо: В.Г.Короленко кыттыылаах Сулҕаччыга 1884 сыллаахха буолбут сийиэс туһунан сырдатты- нэһилиэк историятын биир кэпсэнэ илик кэрчигэ.

Үлэ сыала: Сулҕаччы нэһилиэгэр 1884 сыллаахха политической сыылынайдар мустан, сийиэс ыһпыттарын туһунан матырыйааллары хомууан чинчийии.

Үлэ соруктара:

1. Аммаҕа политической сыылка устуоруйатын туһунан үөрэтии, ааҕы;
2. Боотурускай улуус уонна Амма солобуодатын политической сыылынайдарын бөлөҕө 1883 сыллаахха Сулҕаччы нэһилиэгэр мустан сийиэстээбиттэрин туһунан туох суруйуу баарын түмүү;
3. Политической сыылынайдар «сийиэстэринэн» ааттаммыт түмсүүнү, «Съезд у Чернявских» суруйууну, ырыты.

Дакылааппын суруйарбар «В.Г. Короленко в Амгинской ссылке» диэн 1947 сыллаахха Саха государственнай издательствотыгар Дьокуускайга бэчээттэнэн тахсыбыт кинигэ сүрүн төрүт буолла. Маны таһынан «Короленковские чтения» научнай-практичскай конференция матырыйаалларын туһаным. Үлэбэр В.Г. Короленко Аммаҕа сыылкаҕа олорбут кэмигэр Сулҕаччы нэһилиэгэр 1884 сыллаахха сылдыбыт «Съезд у Чернявских» диэн ааттаммыт түмсүү туһунан чинчийбит матырыйаалларбын киллэрдим.

1 бас. Сулзаччыга политической сылынайдар сийиэстэрин туһунан.

1.1.Аммаҕа политической сыылка устуоруйатыттан.

«В.Г. Короленко в Амгинской ссылке. Материалы для биографии» диэн 1947 сыллаахха Дьокуускайга бэчээттэнэн тахсыбыт кинигэҕэ «К истории Амгинской политической ссылки» диэн ыстатыйаҕа манньк суруллар.

Амма политической сыылкатын историята 1863 сылтан саҕаланар. Аммаҕа бастакы «государственной бүрүстүүбүннүк» лейб-гвардия Измайловскай полкатын быһпсай офицера Николай Алексеевич Григорьев көскө кэлбит. «Осужденный в 1862 г. за противоправительственную пропаганду среди солдат к лишению всех прав состояния и ссылке в отдаленные места Сибири» [1.31с]. Н.А.Григорьевы бастаан Верхоянскай куоракка олохтообуттар, онтон 1863 сыл алтыннытыгар Аммаҕа көһөрүллүбүт. 10 сыл кэнниттэн Иркутскай губерния Верхолениск куоратыгар олохсуйарга көнүл ылан, 1873 сыл ахсыннытыгар Амматтан көһөн барбыт.

1865-1866 сс. Дьокуускай уобалаһыгар сыылкаҕа 1863 сыллаах бастаанна кыттылаахтара поляктар: Александр Чимбаевич, Август Щавинский, Ян Голембиовский уо.д.а утаарыллыбыттар. Аммаҕа 12 киһи кэлбит. 70 сыллар ортолоругар итилэртэн Аммаҕа 4-5 киһи хаалбыт эбит. Атытара бырааптарын төһөрөн Европейскай Россияҕа уонна Ленскэй бириискэтигэр көспүттэр. В.Г.Короленко Аммаҕа сыылкаҕа кэлэригэр бу поляктартан 2 киһи хаалбыт эбит. Биирэ – Юлиан Вырембовский. «Активный участник польского восстания 1863г. был соратником Мирославского, одного из вождей «красных», назначенного повстанческим Центральным народным комитетом на пост диктатора».

[1.68 с] В.Г. Короленко Аммаҕа кэлэригэр, оччолорго, кини бытархай атынан дьарыктанар эбит. Ю.Вырембовский сыылкатын болдьоҕо бүтэн, көнүл ылан да баран, Аммаҕа олохсуйа хаалбыт. Кэнники 1880 сыллар бүтүүлэрин эргин көспүт. Людвиг Мартынович Пекарский-«Уроженец Варшавской губернии, был крепостным крестьянином помещика Залесского. Юношей он принял участие в польском восстании 1863 г. за что был сдан в военную службу. Пекарский бежал из полка. За этот побег приговорен к ссылке на поселение в Сибирь». [1.32-33с] Дьокуускайга сыылкаҕа 1867 сыллаахха кэлбит уонна Боотурускай улуус Бөтүн нэһилиэгэр көскө олохсуйар. 1870 сыллаахха Амма солобуодатыгар көһөрүллүбүт. Кини сыылкаҕа олорор кэмигэр тыа хаһаастыбатынан 53 сыл устата дьарыктаммыт. В.Г.Короленко Амма сыылкатын туһунан суруйууларыгар саамай сылаастык ахтыллар киһи. Бу киһи быстах өлүүгэ өлбүт. 1923 сыллаахха кулун тутар 2 күнүгэр Амма сэлиэннэтин Пепеляев генерал баандата сэриилиир кэмигэр дьиэтигэр олорон мэник буулдаҕа таптаран өлбүт.

Онтон 1872 сыллаахха Аммаҕа Николай Васильевич Васильев көскө утаарыллыбыт. Кинини бастаан ыйаан өлөрөргө уурбуттар. «Он был осужден за «злоумышление на жизнь царя» выраженное в составленной и распространенной им прокламации «К гражданам» [1.32 с]. Онтон ити уурута 10 сыллаах хаатырганан солбуллубут, ол хаатыргатын кэнниттэн Аммаҕа сыылкаҕа анаммыт.

8 сыллаах тохтобул кэнниттэн 1880-1881сс. нуучча революционнай хамсааһынын кыттылаахтара Аммаҕа көскө кэлэн олохсуйбуттар. Бастаан 1880 сыл кулун тутар ыйга О.Я.Вайнштейн уонна В.Г.Заботин, кинилэр кэннилэриттэн 1881 сыл олунньутугар

А.А.Ахаткин, И.И.Папин кэлэллэр. В.Г.Короленко Аммаҕа кэлэригэр бастаан бу дьонно ололорбут. Короленко суруйар, саппыкы онгорор үлэтигэр уонна оҕолору үөрэтэригэр туспа дьэ буларга өрүү дьулуһар эбит, ол эрэри 1883 сыллаахха эрэ туспа дьэ булан, Захар Цыкунов бас билэр нуучча дьээтигэр кэспүт.

1.2. Сулҕаччы нэһилиэгэр көскө ололорбут кэргэнни Чернявскайдарга буолбут сийэс туһунан суруйууну ырытыы

В.Короленко Аммаҕа көскө ололорбут кэмигэр политической сыылынайдар Боотурускай улуус 31 нэһилиэгиттэн 16-гар ололорбуттар. «Жили политические сосильные, по одному, по два в наслеге. Всего 22 человека». Амма солобуодатыгар ололорбут политсыылынайдар бөлөхтөрүн биир чабылхай кинитинэн, биллэн турар, В.Г.Короленко этэ. Кини дьонно наһаа эйэҕэс сыһаннаах, кинэн билиилээх, дьону бэйэтигэр түмэр буолан, атын нэһилиэгтэргэ ололор сыылынайдар киниэхэ ордук тардыһаллар эбит. «Центральной фигурой в которой по своей яркой индивидуальности и личному обаянию был В.Г.Короленко, была тем притягательным центром, к которому стремились политические сосильные из различных, даже самых отдаленных наслегов Батурусского улуса».[1.48с] Оччолорго көскө кэлбит сыылынайдар ололор сирдэриттэн көнүлэ суох бараллара-кэлэллэрэ бобуулааҕа, ол да үрдүнэн судаарыскайдар Амма солобуодатыгар мусталлар эбит. «Сюда они приезжали развеять гнетущую тоску жизни в глухих наслегегах, провести хотя бы несколько дней в тесном товарищеском кругу. Здесь обсуждалось положение на далекой родине, велись горячие споры по вопросам теории и практики народничества и народовольчества, делились воспоминаниями о прошлом». [1.48с] Ыраах кыры нэһилиэгтэргэ көскө ололорбут сыылынайдар сахалыы билбэт, ыарахан ачык аһаардаах олохтоох, государствоттан 6 эрэ солкуобай босуобуйалаах сыылынайдар элбэх эрэйи көрбүттэрэ өйдөнөр. Онно холооттооххо, Амма солобуодатыгар ололор сыылынайдар олохторо кэм чэпчэки курдуга. Ыйга биирдэ почта кэлэрэ, оскуола, маҕаһын баара. Бэйэ дьыалатынан дьарыктаныхха сөбө. Холобур, Ю.Вырембовскай кыра да буоллар маҕаһыннааҕа, Людвиг Мартынович Пекарскай тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанара. В.Г.Короленко оҕолору үөрэтэрэ, саппыкы онгороро, оттуура, бурдук ыһара, оҕуруот ололордо. Киниэхэ дьонно кыра да буоллар харчы ыһтар буолан, атын судаарыскайдарга холооттооххо өйөбүллээҕэ. Кэм дохуоттаах буолан, Аммаҕа ат атыыласпыт, көлүнэргэ сөптөөх тэрил булуммут. Атын «Белогривый» диэн ааттаабыт. Онон кини чугас эргин хайа баҕарар сылдыар кыахтамыт. Ол курдук «Бологурга, Кэһнэҕэ, Дьонкуга, Скороульскайга, Сулҕаччыга хастыыта да сылдыбыта ахтыллар» диэн суруйбут Амма улууһун кыраайы үөрэтээччитэ М.В.Алексеев. [2.143с]

«Съезд Чернявских» диэн ааттамыт судаарыскайдар түмсүүлэрэ Сулҕаччы нэһилиэгэр 1883 сыллаахха муус устар ыйга буолбут. Манна барыта 9 сыылынай кыттыыны ылбыт. Боотурускай улуус араас нэһилиэгтэриттэн 7 киһи: Николай Сергеевич Тютчев, А.И.Доллер, Венцеслав Эдуардович Кизер, П.Федоров, Л.Голубов, Лев Матвеевич Коган-Бернштейн, Василий Дмитриевич Шкалов, онтон Амма солобуодатыттан атынан В.Г.Короленко уонна Михаил Антонович Ромась кэлбиттэр. «1883 г апрель 12-13. Начало съезда группы полит.сосильных Батурусского ул. и Амгинской слободы у И.Н. и А.В.Чернявских, живших в Сулгачинском наслеге. Некоторые участники съезда провели у Чернявских около недели» [1.92с]

«Сулҕаччы дьаам суола буолан уонна улуустан Солобуодаҕа барарга сир ортото буолан, политсыылынайдар түмсэр, кэпсэтэр, бырааһынньыктыыр, оонньуур сирдэрэ этэ. 1883 сыллаахха саас Сулҕаччыга ололор кэргэнни Чернявскайдарга Солобуодаттан

В.Г.Короленко, Хадаартан Коган Бренштейн, Бологуртан М.Ромась, Чурапчыттан Н.С.Тютчев, Дьохсофонтон А.Доллер, барыга 11 киһи түмсэн, уонча хонукка ололорбуттарын нэһилиэк кинээһэ үүрэн көрөн баран кыайбакка, үнсүү түһэрбитэ архыыпка уруулан сытар» диэн суруйар краевед П.М.Павлов. [4.24с]

1. **Николай Сергеевич Тютчев**- “русский революционер-народник, народоволец, землеволец, эсер. Многолетний инсургент, политкаторжанин; историк, литератор, мемуарист -автор воспоминаний, содержащих ценные сведения о революционном движении” https://ru.wikipedia.org/wiki/Алтынны_ыйга_1881_сыллаахха_Дьокуускай_уобалаһыгар_сыылкаҕа_ууруллубут. “За побег, заключён во 2-м Жехсогонском наслеге Ботурусского улуса Якутии. В Якутии Н. С. Тютчев знакомится с В. Г. Короленко. Сыылкаҕа 1881-1887 сс Чурапчыга ололорбут.
2. **Лев Матвеевич Коган-Бернштейн**-народоволец.
3. **Венцеслав Эдуардович Кизер**-Киевтээҕи «Южно-русской» рабочай сойуус кыттыылааҕа. Сыылкаҕа 1882-1890 сс Боотурускай улууска уонна Киллэмнэ ололорбут. Сыылкатын кэнниттэн кыраныссата таһыгар Румынияҕа олохсуйбут.
4. **Василий Дмитриевич Шкалов**-Петербург заводун рабочайа. Сыылкаҕа Боотурускай улууска 1881-1885 сс ололорбут.
5. **Михаил Антонович Ромась**-Тимир суол рабочайа. Бэйэтигэр тийинэн өлбүт сыылынай А.П.Павловы кытта биригэ 3 Бологур нэһилиэгэр ололорбут. Онтон А.П.Павловы кытта сатаспакка, күүһүнэн Амма солобуодатыгар Короленколаахха көһөн киирэн олоро сылдыбыт. Кэлин ити көнүлэ суох барыыларын иһин Нам улуһун түгэх нэһилиэгэр сыылкаҕа утаарыллыбыт.
6. **А.И.Доллер**-Киевтээҕи«Южно-русской» рабочай сойуус кыттыылааҕа. Революционер-народник.
7. **И.Н.Чернявский**-«193» процесс кыттыылааҕа. “Большой процесс. Официальное название “Дело о пропаганде в Империи”-судебное дело революционеров-народников, разбиравшееся в Петербурге в Особом присутствии Правительствующего сената с 1877 по 1878 года. К суду были привлечены участники “хождения в народ”, которые были арестованы за революционные пропаганду” <https://ru.wikipedia.org/wiki/> 200-чэкэ киһи бу дьыалаҕа сууттаммыт. “Чернявский И.Н. (род.1850) –сылка в Сибирь” суруллубут. Онон бу улахан процесс кыттыылааҕа “государственной бүрүстүүбүннүк” Иван Николаевич Чернявскай Сулҕаччыга сыылкаҕа кэлбит эбит. Кэргэнинээн А.В.Афанасьевалыын Сулҕаччы нэһилиэгэр ололорбуттар. Кэргэнэ «судилась по делу вооруженного сопротивления Ковальского в Одессе в 1879 г.» [1. 42с]

Бу сийиэс туһунан кинигэҕэ бэрт кэмчитик суруллар. Судаарыскайдар көнүлэ суох ололор сирдэриттэн атын сиргэ барбыттарын уонна мустан сийиэстээбиттэрин туһунан үнсүү киирэн, бу сийиэс кыттыылаахтарын доппуруостаабыттарын туһунан суруллубут.

Судаарыскайдар быһаарыларыттан көрдөххө, муус устар 12-13 күннэригэр саҕаламмыт сийиэс пасха нэдиэлэтин устата барбыт. Киһи өттүгэр өссө ким саанан бэргэнник ытарыгар күрэхтэспиттэр. Сыылынайдарга төһө да саа көнүллэммитин иһин, үгүстэригэр бултуур саалаахтара. В.Г.Короленко «Истории моего современника» суруйбутунан Тютчевка, Доллерга, Кизергэ, Ромаска булт саалаахтар эбит.

Муус устар 17 күнүгэр Чернявскайдарга, Боотурускай улуус кулубата Протодьконов соруудаһынан, Сулҕаччы нэһилиэгин суруксута Агарков кэлбит уонна Л.Коган-

Бернштейни, Федоровы Сулѳаччыттан баралларыгар модьуйбут. Онуоха Иван Николаевич кэргэнэ Агаркову төттөрү утаарбыт.

Сулѳаччытааѳы сийиэс иннинэ муус устар 7 күнүгэр 1883 сыллаахха Черняев губернатор Пиневич исправникка Тютчев уонна да атын сыылынайдар олорор сирдэриттэн көнүлэ суох барыыларын-кэлиилэрин туһунан дознание ытытаргыгар соруудахтаабыт эбит. Ол эрээри исправнигы судаарыскайдар сөбүлээбэттэрин иһин, кини бу туһунан кэпсэтиини балаѳан ыйыгар дылы соспут. Кэлин губернатор соруудаѳын толорууну исправник сэтээтэл Слепцовка утаарбыт. Слепцов судаарыскайдартан дознание ыла алтынны ый сагатыгар 1883 сыллаахха аттамыт. Слепцов Сулѳаччытааѳы сийиэс кыттыллаахтарын кытта суругунан, сорохторун кытта тылынан ыйытыылары биэрэн кэпсэппит. Манна сыылынайдар бэйэлэрин илиилэринэн суруйбут көрдөрүүлэрин биэрбиттэр. Суругунан ыйытык маннык ис хоһоонноох эбит. «Действительно ли Вы в апреле месяце с.г. сделали самовольную отлучку в Сулгачинский наслег к государственному преступнику Чернявскому, если это действительно, то с какой целью была сделана это отлучка и сколько времени Вы там прожили?» [1.56с].

Алтынны 5 күнүгэр Слепцов бастакынан В.Г.Короленкоттан быһаары ылбыт. Кини Сулѳаччыга кэлэн барыытын маннык быһаарбыт. «Означенного числа я действительно отлучился к товарищу своему Ивану Николаевичу Чернявскому. Это совпало как раз с праздником пасхи, и побуждение, руководившее мною при этом, было простое и естественное в моем положении: желание провести праздничные дни в семейном доме. Кроме того, как мне было известно, что Чернявские прибыли из Красноярска, где живут мои родные, то меня привлекало также желание получить от них известие о близких мне людях и их жизни. Других побуждений у меня не было». Атын сыылынайдар бэйэлэрин көрдөрүүлэригэр бу сийиэскэ тоѳо мустубутгарын маннык быһаарбыттар. «Приезд к Чернявским желанием провести традиционный праздник пасхи в семейном доме у товарищей». Нэһилиэктэртэн кэлбиттэр салгы маннык эппиттэр. «Невыносимую обстановку жизни в глухом наслеге, среди тайги, где нет ни одного человека, понимающего по-русски, убийства, приводя в пример А.А.Бовбельского и А.П.Павлова». [1.54с] Бу икки судаарыскайдартан биирэ А.Бовбельский Мэнэ Ханалас Алтан нэһилиэгэр уонна Уус-Майаѳа, биирэ А.П.Павлов Бологурга олорбуттар эбит. Иккиэн сыылка ыарахан кэмин тулуйбакка бэйэлэригэр тийиммиттэр.

Слепцов маны таһынан нэһилиэк ыстаарысталарыттан судаарыскайдар тустарынан эмиэ ыйыталаспыт. Сыылынайдар уонна ыстаарысталар көрдөрүүлэригэр олобуран, Слепцов судаарыскайдары инники өттүгэр бэйэлэрин баѳа өттүлэринэн кэлиилэрин-барыыларын тохтоллоругар сэрэппит. Слепцов ыппыт дознаниетын түмүгүн өссө 4 ыйтан ордук ситэрэн-хоторон губернаторга кулун тутар ый 22 күнүгэр 1884 сыллаахха тиксэрбиттэр. Бу кэнниттэн губернатор муус устар ыйга бэйэтин чиновнигы Егоровы судаарыскайдар баѳа өттүлэринэн кэлиилэрин-барыыларын силиэстийэлииргэ анаан ытар. Егоров Аммаѳа ыам ыйын 23 күнүгэр кэлэр уонна бастакынан В.Г.Короленканы көрдөрүү биэрэригэр ынырар.

Бу доппуруска В.Короленко 13 пууннаах ыйытыкка бэйэтин илиитинэн суруйбут эппиэтэ баар.

Бу дыыала 1883 сыллаахха муус устар ыйтан саѳаланан баран Дьокуускайдааѳы окружной суут көрүүтүгэр балаѳан ыйын 24 күнүгэр 1884 сыллаахха киирэр. Ол эрээри суут бүтэник көрүүтэ балтараа сыл кэнниттэн кулун тутар 4 күнүгэр 1886 сыллаахха буолар. Бу кэмнэ суукка тардыллыбыт судаарыскайдартан сыылкаѳа 3 эрэ киһи хаалбыт:

Кизер, Доллер, Федоров. Атытгар, ол иһигэр В.Короленко, кэскө олорор болдьохторо бүтэн барбыт кэмнэрэ эбит. Ол эрээри сууттаммыттары балтараа ый тутуллалларын туһунан суут уурааҕа тахсыбыт. “Приговором суда все подсудимые относящие к категории административно-ссылных, в том числе и В.Г.Короленко, были присуждены к полутора месяцам ареста каждый. Дело в отношении Кизера, Доллера, Федорова, как о ссыльно-поселенцах, лишенных всех прав состояния, было передано в Якутское окружное полицейское управление “для решения по формальной полицейской расправе» (1.63с).

Сулҕаччыга буолбут сийиэстэн сылтаан судаарыскайдары сууттааһын ити курдук түмүктэммит.

Түмүк

Үөһэ суруллубутун курдук, В.Г.Короленко Аммаҕа сыылкаҕа олорбут кэмигэр, Сулҕаччыга 1883 сыллаахха «государственной бүрүстүүбүннүк» Иван Николаевич Чернявскай дьизэ кэргэнигэр политсыылынайдар сийиэстэригэр кэлэн барбытын туһунан чахчылары буллубут. Урут кини биһиги нэһилиэкпитигэр кэлэ сылдыбыта үһүйээн эрэ курдук кэпсэнэрэ.

1. Сулҕаччыга кэлэн барбытын туһунан В.Г.Короленко доһуруоска суругунан эппиэттээбит докумуона ону туоһулуур. “Хронологическая канва пребывания В.Г.Короленко в Амге” диэн хронологияҕа суруллубут. “1884 23 мая.В.Г. Короленко написаны ответы на вопросные пункты предложенные ему чиновником особых поручений Егоровым, производящим следствие по делу о самовольных отлучках полит.ссылных Батурусского улуса и Амгинской слободы, в том числе и об отлучке В.Г.Короленко и др.в апреле 1883года в Сулгачинский наслег к Чернявским.”
2. В.Г.Короленко мунньахтаан, хонон-өрөөн ааспыт дьизэтэ билигин да нэһилиэккэ турар. «Балкыһын дьизэтинэн» ааттанар. Короленко курдук улуу киһи сылдыбыт дьизэтэ дириг историческай суолталаах буолара саарбаҕа суох. Дьизэ, биллэн турар, эргэрэн үрдэ суулан эрэр.
3. Революционер-народник Иван Николаевич Чернявскай туһунан эбии матырыйааллары хомуйуохха.
4. Бу сийиэскэ кыттыыны ылбыт 8 политсыылынайдар олохторун-дьаһахтарын, кэнники дьылҕаларын үөрэтии, чинчийии үлэтэ күүтүллэр.

Туһаныллыбыт литература

1. Павлов П. М., Сулҕаччы түӨлбэтигэр. [нэһилиэк сайдыыта уонна историята] - Дьокуускай: [и.с.], 1997.
2. Амгинский улус: История, культура, фольклор. – Якутск: Нац. кн. изд-во Бичик, 1997. – 277 с.,
3. В.Г.Короленко в Амгинской ссылке. – Якутск: Якутское государственное издательство, 1947.-93 с
4. Барабанова И.С., Габышева А.Е., Николаева М.П. Короленковские чтения. Материалы научно-практической конференции. –Амга, 2003.-169 с
5. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

Сыһыарыылар

Сулбаччы нэһилиэгэр 1883 сыллаахха муус устар ыйга «Съезд Чернявских» диэн ааттаммыт судаарыскайдар сийиэстэрэ буолбут дьыэтэ.

Улахан процесс “193” кыттыылааҕа, “государственной бүрүстүүбүннүк” Иван Николаевич Чернявский Сулҕаччыга сыылкаҕа кэргэнинээн А.В.Афанасьевалыын олорбут дьийэтэ.

В.Г.Короленко доптуруостаммыт 13 пууннаах ыйытыкка эппиэтэ.

торые каждый из привлеченных давал собственноручно написанные ответы.

В Амгу Егоров прибыл 23 мая и, вызвав к себе в тот же день Короленко, предложил ему дать показания.

Приводим эти вопросы и ответы на них, собственноручно написанные Короленко. **

1-й

Как Ваше имя, отчество и фамилия; из какого Вы звания? Сколько лет Вам по рождению? Какого вероисповедания, если православного, то бываете ли ежегодно у исповеди и св. причастия? Не были ли Вы под судом и в штрафах, если были, то за что именно и чем окончено дело? Имели ли Вы семью?

1-й

Владимир Галактионович Короленко, дворянин, тридцати лет от роду, вероисповедания православного, у исповеди и св. причастия бываю, у исповеди и св. причастия бываю. Под судом и следствием не находился. Семейство имею: мать, двух сестер (замужних и имеющих детей) и двух братьев.

* То же дело, л. 53.
** То же дело, лл. 140 — 142.

7-я

Имеете ли Вы домашнюю или иную собственность, и какие? Что из недвижимой имущественности?

7-я

Я никоим образом не имею собственности, кроме той, которая принадлежит мне по наследству от родителей.

8-я

Объясните ли Вы чьею рукою и в каком месте совершено убийство? Когда и где совершено убийство? Какими лицами совершено убийство? Какими лицами совершено убийство? Какими лицами совершено убийство?

8-я

Сказано в том пункте, что убийство совершено в доме, принадлежащем мне по наследству от родителей. Этой собственности у меня нет. Убийство совершено в доме, принадлежащем мне по наследству от родителей. Этой собственности у меня нет.

9-я

С кем именно Вы проживали, и где? Каким образом Вы жили? Каким образом Вы жили? Каким образом Вы жили?

9-я

С кем именно Вы проживали, и где? Каким образом Вы жили? Каким образом Вы жили? Каким образом Вы жили?

10-я

Кто из Ваших знакомых и друзей был свидетелем убийства? Кто из Ваших знакомых и друзей был свидетелем убийства? Кто из Ваших знакомых и друзей был свидетелем убийства?

10-я

О свидетеле убийства сказано в том пункте, что свидетелем убийства был некий человек. Этого человека я не знаю.

2-я

Подтверждает ли Вы в настоящее время отзыв Ваш, данный 23 мая 1883 года об отлучке Вас из Чукотского округа? Каким образом Вы уехали из Чукотского округа? Каким образом Вы уехали из Чукотского округа? Каким образом Вы уехали из Чукотского округа?

2-я

Отзыв мой, данный 23 мая 1883 года, я подтверждаю. Я уехал из Чукотского округа в то время, когда там происходили беспорядки. Я уехал из Чукотского округа в то время, когда там происходили беспорядки.

3-я

Позволяет ли государство заключить между собой сделки, если позволяет, то что при них товарища? Не возмущаются ли антиправительственные вопросы ввиду соглашения и выполнения каких-либо преступных намерений, если позволяют, то кем именно? Участвуете ли Вы в этих сделках?

3-я

Ничего подобного государственным преступлениям между собой не заключено. Я не участвую в подобных сделках.

4-я

Бывают ли у Вас в других населенных пунктах государственные преступники и административные, если бывают, то по скольким делам? Проводите ли Вы за какой надобностью или приказом? С позволения или по приказу? Бывает ли это допустимо проводить?

4-я

Ничего подобного государственным преступлениям между собой не заключено. Я не участвую в подобных сделках.

11-я

Допускаете ли Вы в свидетельском допросе на Егора Неуступова, Желтухина и на Давида Емельянова, если да, то кем именно? Участвуете ли Вы в этих делах?

11-я

Свидетельский допрос на Егора Неуступова, Желтухина и на Давида Емельянова я допускаю. Я участвую в этих делах.

12-я

Скажите ли Вы себя виновным в совершении убийства с места происшествия, и если да, то кем именно? Участвуете ли Вы в этих делах?

12-я

Я не признаю себя виновным в совершении убийства с места происшествия. Я не участвую в этих делах.

13-я

Все ли показания судью правды, и не имеете ли вы чего добавить к своим показаниям? Что еще добавить к своим показаниям?

13-я

Все мои показания судью правды, и не имею ничего добавить к своим показаниям.

Короленко

11-я

Допускаете ли Вы в свидетельском допросе на Егора Неуступова, Желтухина и на Давида Емельянова, если да, то кем именно? Участвуете ли Вы в этих делах?

11-я

Свидетельский допрос на Егора Неуступова, Желтухина и на Давида Емельянова я допускаю. Я участвую в этих делах.

12-я

Скажите ли Вы себя виновным в совершении убийства с места происшествия, и если да, то кем именно? Участвуете ли Вы в этих делах?

12-я

Я не признаю себя виновным в совершении убийства с места происшествия. Я не участвую в этих делах.

13-я

Все ли показания судью правды, и не имеете ли вы чего добавить к своим показаниям? Что еще добавить к своим показаниям?

13-я

Все мои показания судью правды, и не имею ничего добавить к своим показаниям.

Короленко